

REKABET HUKUKUNUN ÖNEMİ

Mehtap Yildirim Öztürk , Çağdas Evrim Ergün^e*

GİRİŞ

Rekabet (anti-tröst) kuralları devletler tarafından ekonomiyi düzenlemek ve piyasalarda rekabeti artırmak için bir araç olarak kullanılmaktadır. Rekabet kurallarının temel amacı:

- (i) şirketler arasındaki rekabeti olumsuz etkilemesi muhtemel anlaşma, mutabakat veya uyumlu eylemleri önleme,
- (ii) rekabetin olumsuz etkilenmesi muhtemel olan birleşme, devralma veya ortak girişimleri önleme,
- (iii) bir şirketin avantajlı bir konuma geçmesini veya belirli bir piyasada tek başına hareket etmesini sağlaması muhtemel kararlarını/eylemlerini önlemek şeklinde sıralanabilir.

Türk hukukunda, rekabet konusu esas itibarıyla 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'da ("Kanun") düzenlenmektedir.

Kanun, mal ve hizmet piyasalarının serbest ve sağlıklı bir rekabet ortamı içinde tesekkülünün ve gelişmesinin sağlanması ve Kanun'un uygulanmasını gözetilmesi için Rekabet Kurumu'nu ("Kurum") kurmuştur. Kurum'un icra organı Rekabet Kurulu'dur ("Kurul").

Kanun'da, 4971 Sayılı Kanun ile yakın bir geçmişte para cezalarına ve Kurum'un soruşturma yetkilerine ilişkin önemli değişiklikler yapılmıştır. Örneğin, Kurul'un kararları artık bu kararları inceleyen Danistay'ın kararı veya Danistay'a başvurulması için öngörülen 60 günlük sürenin dolması beklenmeden kesinleşmektedir. Böylece artık Kurul'un verdiği para cezalarının, Danistay yürütmeyi durdurma kararı vermedikçe, Kurul'un kararının ilgili taraflara tebliğinden itibaren 30 gün içerisinde ödenmesi gerekmektedir.

NEDEN REKABET HUKUKU ŞİRKETLER İÇİN ÇOK ÖNEMLİDİR?

Rekabet kuralları birçok açıdan son derece önemlidir. İlk olarak, şirketlerin faaliyetlerinin hukuki sonuçlarının doğru olarak değerlendirilmesinde rekabet hukuku kurallarının da göz önünde bulundurulması kaçınılmazdır. Bazı durumlarda, Türk Ticaret Kanunu ve Borçlar Kanunu kapsamında veya sözleşme özgürlüğü gibi hukukun genel ilkeleri çerçevesinde hukuka tamamen uygun olarak görünen bir işlem veya eylemin rekabet hukuku

* Harvard Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yüksek Lisans Programı Mezunu, Ankara ve New York Baroları Avukatı, E-mail: m.yildirim@cakmak.gen.tr.

^e Exeter Üniversitesi AB Hukuku Yüksek Lisans Programı Mezunu, Ankara Üniversitesi Doktora Programı Öğrencisi ve Ankara Barosu Avukatı, E-mail: c.ergun@cakmak.gen.tr.

çerçevesinde hukuka aykiri olması mümkündür. Örneğin, bir mal veya hizmet üretimi zincirinin aynı kademesinde veya farklı kademelerinde faaliyet gösteren iki şirketin Pazar paylaşımı veya münhasır arz konularında anlaşmaya varması, Türk Ticaret Kanunu ve Borçlar Kanunu uyarınca hukuka uygunken, rekabet hukuku kapsamında hukuka aykiri bir anlaşma niteliğinde olabilir. Rekabet kurallarını ihlal eden anlaşma veya eylemler, ilgili ülkelerin rekabet kurumları tarafından yasaklanabilir veya sona erdirilebilir. Böyle bir durumda, ilgili şirketin faaliyetlerinin planlandığı şekilde işlemesi engellenmiş olur, zira bu hallerde söz konusu anlaşma ve eylemler **geçmişe etkili olarak yok hükmünde** sayılabilirler.

Rekabet kurallarına aykiri bu tür ticari faaliyetlere çok yüksek oranlarda para cezaları da uygulanabilmektedir. Kanun, Kurul'un, rekabet kurallarını ihlal eden şirketlere **cirolarının %10'una kadar bir miktarda para cezası** verebileceğini düzenlemektedir. Ayrıca, bu şirketler, günlük bazda hesaplanacak sürekli para cezası da ödemek durumunda kalabilirler. Özellikle, Kanun'da yakın bir geçmişte yapılan değişikliklerin sonucunda, şirketlerin Kurul kararlarından daha olumsuz şekilde etkilenmeleri riski artmıştır. Zira, bu değişiklikler neticesinde, Kurul'un verdiği para cezalarının, Danıştay'ın kararı beklenmeksizin, kararın ilgiliye ihbari tarihinden itibaren 30 gün içerisinde ödenmesi gerekmektedir.

Kurum tarafından verilen para cezalarına ilave olarak, Kanun'u ihlal eden bir karar, anlaşma veya eylem neticesinde rekabeti önleyen, bozan veya sınırlandıran ya da bir mal veya hizmet pazarındaki hakim durumunu kötüye kullanan kişilerin, bu nedenle **üçüncü kişilerin maruz kaldıkları zararları** ödemelerine mahkemece hükmedilebilir. Ayrıca, zararın bir anlaşma veya karardan ya da ilgili şirketin ağır ihmalden kaynaklandığı durumlarda, söz konusu davaya bakmakta olan hakim, zarar gören kişilerin talebi üzerine **maddi zararın veya zarar veren kişilerin elde ettikleri veya elde etmeleri muhtemel kar miktarının üç katı oranında bir tazminatın** zarar gören kişilere ödenmesine hükmedebilir.

Kanun, Türkiye dışında gerçekleşmekle birlikte Türkiye'deki pazarları etkileyen faaliyetleri de kapsamaktadır. Dolayısıyla, Kanun'un doğru ve tam olarak anlaşılması, Türkiye dışında faaliyet gösteren ancak Türkiye piyasalarına hizmet veya mal sağlayan şirketler açısından da önemlidir.

REKABET HUKUKU VE HAKSIZ REKABET KURALLARININ AYIRIMI

Kanun, işletmelerin rekabete olumsuz etki yapması muhtemel anlaşmalarının, eylemlerinin, birleşme ve devralmalarının, ortak girişimlerinin ve bir takım tek taraflı kararlarının engellenmesini amaçlamaktadır. Dolayısıyla, Kanun'un amacı, serbest rekabet kurallarının hakim olmasını sağlayarak piyasaları korumaktır.

Kanun'un rekabetin korunmasına ilişkin hükümlerinin yanı sıra, Türk Ticaret Kanunu da haksız rekabete, yani aldatıcı hareket veya iyiniyet kurallarına aykiri benzer şekillerde ekonomik rekabetin her türlü kötüye kullanılmasına ilişkin bir takım hükümler içermektedir. Söz konusu hükümler, rakipleri yani tessebüsleri koruma amaçlıdır. Haksız rekabete ilişkin uyumsuzluklar, Kanun kapsamındaki rekabet kurallarının aksine, Kurum tarafından değil ticaret mahkemeleri aracılığıyla çözümlenir.

SONUÇ

Rekabet kurallari, sirketlerin günlük ticari faaliyetlerinde son derece önemli bir yere sahiptirler. Sirketlerin rakipleriyle bilgi paylasmalari, fiyat anlasmalari, piyasa ve/veya müsteri paylasimi anlasmalari, üretim sinirlendirme anlasmalari ve sartli arz anlasmalari (müsteriye bir ürün veya hizmeti satmak için bir baska ürün veya hizmeti daha almasi sartini ileri süren anlasmalar) yapmalari, ortak girisimler kurmalari, yeniden satis fiyatini kontrol etmeleri, münhasir yetkili saticiliklar vermeleri veya bölge sinirlamasi yapmalari, dagitici ve/veya müsteriyi seçmeleri veya onlarla is yapmaya son vermeleri, örneğin bazı müsteri veya dagiticilara satis yapmayi reddederek ya da fahis bir fiyat önererek hakim durumlarini kötüye kullanmalari, patent, know-how ve marka kullanmalari ve lisans vermeleri ve birlesme veya devralma faaliyetleri, rekabet hukuku kurallarini ihlal etmesi mümkün faaliyetler arasindadir.

Bu ve benzeri faaliyetlerde ortaya çıkmasi muhtemel sorunlara dogru biçimde müdahale edilebilmesi için, sirketlerin rekabet kurallarini son derece iyi biliyor olmalari ve rakipleriyle, müsterileriyle, saglayicilariyla olan iliskilerinde buna göre hareket etmeleri gerekmektedir.

Yukarida açıklandigi üzere, rekabet kurallarinin ihlali halinde ilgili sirketlere bir önceki mali yildaki cirolarinin %10'una kadar bir miktarda para cezasi verebilmekte ve ihlal ortadan kalkana kadar da günlük para cezasi uygulanmaktadır. Bunlara ilave olarak, rekabet kurallarini ihlal eden sirketler, bu nedenle üçüncü kisilerin maruz kaldiklari zararlarini karsilamakla yükümlüdürler ve hatta bazı durumlarda, ortaya çıkan maddi zararın veya zarar veren kisilerin elde ettikleri veya elde etmeleri muhtemel kar miktarinin üç kati oranında bir tazminat ödemek zorunda da kalabilirler.

Bir rekabet ihlali iddiasinin bile ne kadar önemli sonuçlar dogurabildigi göz önünde bulundurulacak olursa, günümüzde ticari faaliyetlerde bulunurken rekabet kurallarini bilmenin sirketler hukuku kurallarini bilmek kadar önemli oldugu görülmektedir. Bu tür sorusturmalarla konu olma riskini en aza indirmek için, sirket yöneticilerinin ve personelinin de rekabet hukukunun kapsamı ve temel unsurlari konusunda egitmeleri ileride dogabilecek yüksek maliyetlerin önlenmesi için önemlidir. ⊕